

Správa Národného parku Poloniny so sídlom v Stakčine

**Ďalšia dokumentácia starostlivosti o biotopy, druhy európskeho významu
a druhy vtákov v projektovom území v rámci sústavy Natura 2000
v územnej pôsobnosti Správy Národného parku Poloniny na obdobie
2022 – 2028**

V Stakčine, 18. august 2022

Obsah

1. Úvod	3
2. Projektové územie – základné údaje.....	3
3. Biotopy a druhy európskeho významu v projektovom území.....	4
4. Problémy v projektovom území	Chyba! Záložka nie je definovaná.
5. Navrhované riešenia a opatrenia	15
6. Cieľový stav biotopov a druhov	24
7. Ďalšie relevantné informácie	25
8. Spracovávateľ	25
9. Prílohy.....	26

1. Úvod

Cieľom tejto ďalšej dokumentácie ochrany prírody a krajiny je zabezpečenie zlepšenia stavu vybraných druhov vtákov v rámci chráneného vtáčieho územia (CHVÚ) Bukovské vrchy a biotopov a druhov európskeho významu v rámci dvoch území európskeho významu (ÚEV), nachádzajúcich sa v rámci územia národnej sústavy chránených území, takmer výlučne na pozemkoch v správe Správy Národného parku Poloniny so sídlom v Stakčíne. Ciele majú byť zabezpečené v zmysle smernice Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín v platnom znení (ďalej len „smernica o biotopoch“) a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/EHS o ochrane voľne žijúceho vtáctva v platnom znení (ďalej len „smernica o vtákoch“).

Ďalšia dokumentácia bola vypracovaná odbornými zamestnancami Správy Národného parku Poloniny so sídlom v Stakčíne (ďalej aj „Správa NP Poloniny“). V projektovom území sa nachádzajú biotopy a druhy európskeho významu a druhy vtákov, u ktorých je potrebné zabezpečiť zachovanie priaznivého stavu, alebo jeho dosiahnutie prostredníctvom vhodných manažmentových opatrení.

2. Projektové územie – základné údaje

Zoznam území európskej sústavy chránených území Natura 2000, pre ktoré je vypracovaná táto dokumentácia, spolu s príslušnosťou projektového územia k jednotkám administratívneho členenia Slovenska, je uvedený v tabuľke 1.

Tab. 1: Zoznam dotknutých chránených území európskej sústavy chránených území, výmera projektového územia s vymedzením príslušného samosprávneho kraja, okresu a katastrálneho územia obce

územie NATURA 2000	výmera (ha)	samosprávny kraj	okres	Obec, k. ú.
SKUEV0229 Bukovské vrchy	7580,34	Prešovský kraj	Snina	Hostovice, Kalná Roztoka, Nová Sedlica, Osadné, Ruské, Ruský Potok, Stakčín, Stakčínka Roztoka, Starina nad Cirochou, Zboj
SKUEV0210 Stinská	585,86	Prešovský kraj	Snina	Uličské Krivé, Zboj
SKCHVU002 Bukovské vrchy	4627,64	Prešovský kraj	Snina	Hostovice, Kalná Roztoka, Nová Sedlica, Osadné, Ruské, Ruský Potok, Stakčín, Stakčínka Roztoka, Starina nad Cirochou, Topoľa, Ulič, Uličské Krivé, Zboj

Mapové vymedzenie projektového územia v rámci príslušných ÚEV alebo CHVÚ je znázornené v prílohe č. 1. Podrobnejšie vymedzenie projektového územia pre jednotlivé navrhované opatrenia je uvedené v tabuľkových prílohách č. 2 až 6 tejto dokumentácie. Pre každú časť projektového územia v rámci vyššie uvedených území Natura 2000 (resp. v prípade opatrenia č. 6 mimo nich) je tu uvedený kód a názov územia Natura 2000 (ÚEV a CHVÚ), lesný celok, jednotka priestorového rozdelenia lesa (JPRL), výmera. V texte dokumentácie je popísaný druh/biotop, ktorý je predmetom ochrany v danej časti projektového územia. Projektové územie, na ktorom sa majú realizovať navrhované opatrenia, má celkovú výmeru **8206,05 ha**.

3. Biotopy a druhy európskeho významu v projektovom území

Chránené vtáacie územie (CHVÚ)

Cieľom ochrany v CHVÚ Bukovské vrchy je zlepšenie stavu druhov vtákov, ktoré sú predmetom jeho ochrany v záujme posilnenia ich populácií a zlepšenie biotopov vrátane tých, ktoré sú využívané na rozmnožovanie. Projektové opatrenia sú zamerané predovšetkým na zlepšenie biotopov vtáctva, ktoré by mali viesť k zlepšeniu stavu druhov vtákov, minimálne v projektovom území. Výskyt všetkých druhov vtákov, ktoré sú predmetmi ochrany v CHVÚ, vzhľadom na ich biológiu a veľkosť teritória nie je možné v projektovom území jednoznačne potvrdiť, preto sa táto dokumentácia zameriava na vybrané druhy, ktorých výskyt je možné v projektovom území (alebo v jeho bezprostrednom okolí) s vysokou pravdepodobnosťou predpokladať, alebo je v ňom potvrdený.

SKCHVU002 Bukovské vrchy

Projektové opatrenia v SKCHVU002 Bukovské vrchy sú zamerané na zlepšenie stavu týchto druhov vtákov: bocian čierny (*Ciconia nigra*), orol krikľavý (*Aquila pomarina*), včelár lesný (*Pernis apivorus*).

Tab. 2: Celkový stav predmetných druhov v rámci Slovenska

Názov druhu	Sezóna (B-hniezdna, W-zimná)	Vyhodnotenie stavu 2013 a 2019		Manažment/cieľ	Priorita
<i>Ciconia nigra</i>	B	FV	U1	OM	vysoká
<i>Aquila pomarina</i>	B	U2	U1	OM	vysoká
<i>Pernis apivorus</i>	B	U2	U1	OM	vysoká

Tab. 3: Hodnotenie stavu predmetných druhov v SKCHVU002 Bukovské vrchy a v projektovom území

Názov druhu	stav druhu v celom CHVÚ	stav druhu v projektovom území	cieľ ochrany v projektovom území	priorita
<i>Ciconia nigra</i>	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
<i>Aquila pomarina</i>	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
<i>Pernis apivorus</i>	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká

Územia európskeho významu (ÚEV)

Cieľom ochrany vo vybraných ÚEV, pre ktoré je vypracovaná táto dokumentácia, je ochrana viacerých biotopov európskeho významu (EV) a druhov EV. Výskyt všetkých druhov EV, ktoré sú predmetmi ochrany v ÚEV, vzhľadom na ich biológiu a veľkosť teritória nie je možné v projektovom území jednoznačne potvrdiť, preto sa táto dokumentácia zameriava na vybrané druhy, ktorých výskyt je možné v projektovom území (alebo v jeho bezprostrednom okolí) s vysokou pravdepodobnosťou predpokladať, alebo je v ňom potvrdený výskytovými údajmi rôzneho dáta (správy z výskumu, KIMS).

SKUEV0229 Bukovské vrchy

Projektové opatrenia v SKUEV0229 Bukovské vrchy sú zamerané na udržanie priaznivého stavu alebo zlepšenie stavu biotopov: Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Tr 8 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (* 6230), Lk 1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Lk 2 Horské kosné lúky (6520), Ra 3 Prechodné rašeliniská a trasoviská (7140), druhy rastlín európskeho významu: vrchovka karpatská (*Tozzia carpathica*) a druhov živočíchov európskeho významu: kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), mlok karpatský (*Triturus montandoni*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), * vlk dravý (*Canis lupus*), * medveď hnedý (*Ursus arctos*), * zubor hrivnatý (*Bison bonasus*), netopier obyčajný (*Myotis myotis*), netopier brvitý (*Myotis emarginatus*), netopier čierny (*Barbastella barbastellus*), podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), bystruška potočná (*Carabus variolosus*), bystruška Zawadského (*Carabus zawadzskii*), plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*), * spriadač kostihojový (*Callimorpha quadripunctata*), roháč obyčajný (*Lucanus cervus*), drevník ryhovaný (*Rhysodes sulcatus*), * fuzáč alpský (*Rosalia alpina*).

Tab. 4: Celkový stav predmetných biotopov a druhov v rámci Slovenska v alpskom (ALP) a panónskom (PAN) bioregiónu a ciele

Kód biotopu/druhu	Biotop/ Druh	Príloha smernice	ALP	PAN	ALP	PAN	ALP	PAN	ALP	PAN
			2007	2007	2013	2013	2019	2019	cieľ	cieľ
9130	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	I	FV	FV	FV	FV	U1	FV	↑	=
6230	Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte	I*	U1		U1		U1		↑	
6510	Nížinné a podhorské kosné lúky	I	FV	U1	FV	U1	FV	U1	=	↑
6520	Horské kosné lúky	I	U1		U1		U1		↑	
7140	Prechodné rašeliniská a trasoviská	I	U1	U1	U1	U1	U1	U1	↑	↑
4116	<i>Tozzia carpathica</i>	II, IV	FV		FV		U1		↑	
1193	<i>Bombina variegata</i>	II, IV	U1	X	U1	X	U1	X	↑	
2001	<i>Triturus montandoni</i>	II, IV	U1		U1		U1		↑	
1361	<i>Lynx lynx</i>	II, IV	U1	U1	U1	U1	U1	U1	↑	↑
1352	<i>Canis lupus</i>	II*	FV	U1	FV	U1	FV	U1	=	↑
1354	<i>Ursus arctos</i>	II*, IV	FV		FV		FV		=	
2647	<i>Bison bonasus</i>	II*, IV	U2		U1		U1		↑	

1308	<i>Barbastella barbastellus</i>	II, IV	X	X	X	X	FV	FV	=	=
1324	<i>Myotis myotis</i>	II, IV	U1	U1	U1	U1	FV	FV	=	=
1321	<i>Myotis emarginatus</i>	II, IV	X	X	X	X	FV	FV	=	=
1303	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	II, IV	U1	U1	U1	U1	FV	U1	=	↑
4014	<i>Carabus variolosus</i>	II, IV	X	X	X	X	U1	U2	↑	↑
4015	<i>Carabus zawadzskii</i>	II, IV	X		X		U1		↑	
1078	<i>Callimorpha quadripunctata</i>	II*	FV	FV	FV	FV	U1	U1	↑	↑
1086	<i>Cucujus cinnaberinus</i>	II, IV		X	FV	FV	U1	U1	↑	↑
1083	<i>Lucanus cervus</i>	II	FV	FV	FV	FV	U1	U1	↑	↑
4026	<i>Rhysodes sulcatus</i>	II	X	X	U1	U2	U1	U2	↑	↑
1087	<i>Rosalia alpina</i>	II*, IV	FV	FV	FV	FV	U1	U1	↑	↑

Vysvetlivka:

* prioritné biotopy a druhy európskeho významu – biotopy a druhy, za zachovanie ktorých má Európska únia mimoriadnu zodpovednosť

Tab. 5: Hodnotenie stavu predmetných biotopov a druhov v SKUEV0229 Bukovské vrchy a v projektovom území a ciele

Biotop/ Druh	stav v ÚEV	stav v projektovom území	cieľ ochrany v projektovom území	priorita
9130 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	B	B	zlepšenie stavu na stav A	stredná
* 6230 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte	B	B	zlepšenie stavu na stav A	stredná
6510 Nížinné a podhorské kosné lúky	C	C	zlepšenie stavu na stav B	stredná
6520 Horské kosné lúky	B	B	zlepšenie stavu na stav A	stredná
7140 Prechodné rašeliniská a trasoviská	C	C	zlepšenie stavu na stav B	stredná
4116 <i>Tozzia carpatica</i>	A	A	nutné udržanie stavu v stave A	vyšoká
1193 <i>Bombina variegata</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	stredná

2001 <i>Triturus montandoni</i>	B	B	zlepšenie stavu na stav A	stredná
1361 <i>Lynx lynx</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
* 1352 <i>Canis lupus</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
* 1354 <i>Ursus arctos</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
* 2647 <i>Bison bonasus</i>	A	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
1308 <i>Barbastella barbastellus</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1324 <i>Myotis myotis</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1321 <i>Myotis emarginatus</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1303 <i>Rhinolophus hipposideros</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
4014 <i>Carabus variolosus</i>	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
4015 <i>Carabus zawadzskii</i>	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
* 1078 <i>Callimorpha quadripunctata</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1086 <i>Cucujus cinnaberinus</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1083 <i>Lucanus cervus</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
4026 <i>Rhysodes sulcatus</i>	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
* 1087 <i>Rosalia alpina</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká

SKUEV0210 Stinská

Projektové opatrenia v SKUEV0210 Stinská sú zamerané na zlepšenie stavu biotopov: Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Tr 8 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (* 6230), Ra 6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230) a druhov živočíchov európskeho významu: kunka červenobruchá (*Bombina variegata*), mlok karpatský (*Triturus montandoni*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), * vlk dravý (*Canis lupus*), * medveď hnedý (*Ursus arctos*), netopier veľký (*Myotis myotis*), netopier brvitý (*Myotis emarginatus*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*), podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), netopier pobrežný (*Myotis dasycneme*), netopier ostrouchý (*Myotis blythi*), netopier veľkouchý (*Myotis bechsteini*), * spriadač kostihojový (*Callimorpha quadripunctata*) a * fuzáč alpský (*Rosalia alpina*).

Tab. 6: Celkový stav predmetných biotopov v rámci Slovenska v alpskom (ALP) a panónskom (PAN) bioregiónu a ciele

Kód biotopu/druhu	Biotop/ Druh	Príloha smernice	ALP 2007	PAN 2007	ALP 2013	PAN 2013	ALP 2019	PAN 2019	ALP cieľ	PAN cieľ
9130	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	I	FV	FV	FV	FV	U1	FV	↑	=
6230	Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte	I*	U1		U1		U1		↑	
7230	Slatiny s vysokým obsahom báz	I	U1	U1	U1	U2	U1	U2	↑	↑
1193	<i>Bombina variegata</i>	II, IV	U1	X	U1	X	U1	X	↑	
2001	<i>Triturus montandoni</i>	II, IV	U1		U1		U1		↑	
1361	<i>Lynx lynx</i>	II, IV	U1	U1	U1	U1	U1	U1	↑	↑
1352	<i>Canis lupus</i>	II*	FV	U1	FV	U1	FV	U1	=	↑
1354	<i>Ursus arctos</i>	II*, IV	FV		FV		FV		=	
1308	<i>Barbastella barbastellus</i>	II, IV	X	X	X	X	FV	FV	=	=
1324	<i>Myotis myotis</i>	II, IV	U1	U1	U1	U1	FV	FV	=	=
1321	<i>Myotis emarginatus</i>	II, IV	X	X	X	X	FV	FV	=	=
1318	<i>Myotis dasycneme</i>	II, IV	X	X	X	X	FV	FV	=	=
1307	<i>Myotis blythi</i>	II, IV	X	X	X	X	FV	FV	=	=
1323	<i>Myotis bechsteini</i>	II, IV	X	X	X	X	U1	U1	↑	↑
1303	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	II, IV	U1	U1	U1	U1	FV	U1	=	↑
1087	<i>Rosalia alpina</i>	II*, IV	FV	FV	FV	FV	U1	U1	↑	↑
1078	<i>Callimorpha quadripunctata</i>	II*	FV	FV	FV	FV	U1	U1	↑	↑

Tab. 7: Hodnotenie stavu predmetných biotopov v SKUEV0210 Stinská a v projektovom území a ciele

Biotop/ Druh	stav v ÚEV	stav v projektovom území	cieľ ochrany v projektovom území	priorita
9130 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká

* 6230 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
7230 Slatiny s vysokým obsahom báz	A	A	nutné udržanie stavu v stave A	vysoká
1193 <i>Bombina variegata</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
2001 <i>Triturus montandoni</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1361 <i>Lynx lynx</i>	C	C	udržanie stavu v stave B	vysoká
* 1352 <i>Canis lupus</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
* 1354 <i>Ursus arctos</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1308 <i>Barbastella barbastellus</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1324 <i>Myotis myotis</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1307 <i>Myotis blythi</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1318 <i>Myotis dasycneme</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1323 <i>Myotis bechsteini</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1303 <i>Rhinolophus hipposideros</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1321 <i>Myotis emarginatus</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
* 1087 <i>Rosalia alpina</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
* 1078 <i>Callimorpha quadripunctata</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká

Vysvetlivky k tabuľkám:

stav biotopu/druhu v území: **A** – priaznivý – výborný, **B** – priaznivý – dobrý, **C** – nepriaznivý – narušený, **D** – nepriaznivý – nevyhovujúci;

stav biotopu/druhu podľa škály Európskej komisie: **FV** – priaznivý, **U1** – nepriaznivý – nevyhovujúci, **U2** – nepriaznivý – zlý (Polák, Saxa, 2005):

Grafické znázornenie v tabuľke je vo forme „semaforových farieb“ – zelená znamená, že situácia je v poriadku, oranžová znamená stav pohotovosti, červená – pozor, situáciu je potrebné riešiť.

FV - priaznivý stav (biotopu/druhu)
U1 - nepriaznivý stav (biotopu/druhu) – nevyhovujúci
U2 - nepriaznivý stav (biotopu/druhu) – zlý
X – neznámy stav (biotopu/druhu)

↑ - druhy a biotopy v nepriaznivom stave v príslušnom biogeografickom regióne, z ktorých 30 % do r. 2030 by malo vykázať zlepšený stav alebo pozitívny trend.

= - druhy a biotopy v priaznivom stave, u ktorých by nemalo dôjsť k zhoršeniu trendov a stavu.

Konkrétny cieľ ochrany a priorita ochrany v rámci jednotlivých CHVÚ a ÚEV sú viazané na stav biotopu/druhu v projektovom území. V prípade stavu biotopu priaznivý – výborný (A), je potrebné tento stav zachovať, aby prípadné zhoršenie nemalo vplyv na celkové hodnotenie stavu biotopu v bioregiónu. V ostatných prípadoch je potrebné dosiahnuť zlepšenie stavu v území, čo môže prispieť k zlepšeniu jeho stavu v rámci bioregiónu.

4. Problémy v projektovom území

Hlavnými problémami v projektových územiach nachádzajúcich sa v uvedených ÚEV a CHVÚ a v ich bezprostrednom okolí, ktoré sa negatívne prejavujú na predmetných biotopoch a druhoch, je úbytok starších lesných porastov s vhodnou štruktúrou a s dostatkom starých stromov alebo dutinových stromov, príp. nevhodná štruktúra a drevinové zloženie mladších porastov. Pri obnove realizovanej

v minulosti klasickými postupmi boli staršie porasty postupne nahrádzané mladými rovnovekými a relatívne rovnorodými porastami, v ktorých absentujú staré stromy. Ďalším problémom je zmenené drevinové zloženia a štruktúra lesných biotopov v prospech porastov s nepôvodnou drevinovou skladbou a značne nivelizovanou rovnovekou štruktúrou, ktoré môžu mať za následok absenciu alebo nedostatočné zastúpenie niektorých drevín typických pre prirodzené zloženie daných biotopov a tiež nedostatočné množstvo starých stromov a hrubého mŕtveho dreva, ktoré sú nevyhnutné pre cieľové druhy. K problémom, ktorý v minulosti zhoršil stav vybraných druhov a biotopov v neposlednom rade patrilo aj využívanie nevhodných a necitlivých ťažbových postupov a ťažbovo-dopravných technológií pri obnove aj pri výchove lesných porastov.

V prípade nelesných biotopov EV dochádza k zhoršovaniu ich stavu v dôsledku zarastania sukcesnými drevinami, t. j. drevinami, ktoré nie sú charakteristické pre daný biotop (dreviny stromovej etáže). Je nevyhnutné zaviesť systém okamžitého manažmentu ohrozených lokalít vlastnými kapacitami Správa NP Poloniny, t. j. vytvoriť manažmentovú skupinu s potrebným vybavením, ktorá bude zabezpečovať pravidelný manažment, ktorý jediný je efektívny. Spomalením, či zastavením sukcesie sa zlepší kvalita biotopu a naň viazaných chránených druhov a zabráni sa znižovaniu výmery biotopov.

Na niektorých problematických lokalitách dochádza k nadmernému zošľapu lúčnych biotopov a defragmentácii biotopov vplyvom nekontrolovanej turistiky. Taktiež dochádza k negatívnemu vplyvu na druhy a biotopy, ktorý je spôsobený pohybom návštevníkov mimo vyznačených ciest a trás, na niektorých miestach dochádza vplyvom obchádzania erodovaných a poškodených úsekov chodníkov alebo ciest k ich nežiadúcemu rozširovaniu a záberu biotopu EV zošliapaním.

Čo sa týka druhov obojživelníkov EV a stavu ich populácie v ÚEV, často využívajú ako liahniská v čase rozmnožovania reprodukčné lokality vzniknuté v „koľajach“ na lesných cestách, zväznicách a lesných skladoch, teda umelo vzniknutých periodických mlákach, ktoré vznikli v minulosti, ako dôsledok pohybu dopravných mechanizmov počas ťažby, sústreďovania a odvozu drevnej hmoty. Na týchto lokalitách dochádza počas lesnej prevádzky alebo prejazdu motorových vozidiel (pohraničná stráž, poľovná stráž, vlastníci a užívatelia okolitých pozemkov), k úhynu jedincov nielen dospelých jedincov, ale najmä nakladených vajíčok a žubrienok v týchto ekologických pasciach. Taktiež u druhov kunka žltobruchá a mlok karpatský dochádza prirodzeným vývojom rastlinných spoločenstiev na určitej lokalite k postupnému zarastaniu liahniska vegetáciou, či eutrofizácii alebo vysušovaniu liahnisk vplyvom dlhodobého deficitu zrážok a tak k znižovaniu výmery biotopu druhu. Na zlepšenie stavu populácie kunky žltobruchej a mloka karpatského je preto potrebné vytvoriť adekvátne náhradné biotopy, alebo obnovovať pôvodné nedávno zaniknuté liahniská ich prehĺbením. Je potrebné priebežné sledovanie stavu reprodukčných lokalít obojživelníkov a vzniku nových ekologických pascí pre obojživelníky.

V projektovom území nie sú známe aktuálne informácie o stave a trendoch populácií všetkých druhov EV, ktoré sú predmetom ochrany v ÚEV, druhov vtákov chránených v CHVÚ, a stave biotopov EV a biotopov druhov EV, ohrozeniach, vplyvoch a vyhlídkach do budúcnosti. Zber výskytových údajov je nevyhnutný pre vytvorenie základne poznatkov pre správne nastavenie manažmentu o CHVÚ a ÚEV, prípadne konkrétne druhy, taktiež pre okamžité riešenie negatívnych zmien v populáciách druhov a ich biotopov, včasné identifikovanie opatrení potrebných pre udržanie, ochranu a posilnenie populácií druhov, alebo záchranu biotopov, ako kľúčové poznatky pre stanoviská k rozhodovacej činnosti orgánov štátnej správy (napr. § 28 zákona č. 543/2002 Z. z., o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov), taktiež aj na získanie nových poznatkov o výskyte niektorých kritériových a sprievodných druhov a biotopov a pre doplnenie databázy štandardných dátových formulárov (SDF).

V dôsledku rôznych príčin vyrušovania vybraných druhov vtákov hospodárskymi alebo rekreačnými aktivitami (ťažba v okolitých porastoch, používanie dronov, paragliding, zber húb a plodov a pod.), dochádza k vyrušeniu a neúspešným hniezdeniam druhov vtákov a tým k hniezdnym stratám druhov, ktoré sú predmetom ochrany CHVÚ. Aby sa minimalizovali hniezdne straty druhov je nevyhnutné obmedzovanie vyrušovania v okolí známych hniezd a chrániť tieto hniezdne stromy. Ochrane hniezdných stromov predchádza zmapovanie ich výskytu a obsadenosti v danej hniezdnej sezóne, čo je potrebné každoročne aktualizovať.

Medzery v poznatkoch zostávajú najmä v základnom prieskume výskytu druhov bezstavovcov: bystruška potočná (*Carabus variolosus*), bystruška Zawadského (*Carabus zawadzskii*), plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*), * spriadač kostihojový (*Callimorpha quadripunctata*), roháč obyčajný (*Lucanus cervus*), drevník ryhovaný (*Rhysodes sulcatus*), * fuzáč alpský (*Rosalia alpina*). Medzery v prepojení výskumu s praxou ochrany prírody je potrebné „vykryť“ súčinnosťou s externými odbornými inštitúciami, resp. odborníkmi, napr. Slovenskou akadémiou vied, univerzitami, múzeami.

Problém predstavujú aj neaktuálne a nekompletné, resp. chýbajúce údaje o stave predmetu ochrany. Poznanky o stave biotopov a druhov sú extrapolované z lokalít trvalých monitorovacích plôch, ktoré sú situované prevažne v prírodných rezerváciách (bez vplyvu manažmentu). V súvislosti s nízkym poznaním o celkovom stave a vývoji populácie a stave biotopov druhov je problematické zadávať ako aj vyhodnocovať úspešnosť cielených opatrení mimo území trvalých monitorovacích plôch s iným druhom manažmentu.

Rys ostrovid (*Lynx lynx*) patrí v území NP Poloniny k najmenej poznaným druhom vzhľadom na utajený spôsob jeho života a komplikovaný zber vzoriek pre analýzu DNA, takže výskum a sledovanie stavu populácie zamerané na tento druh sa zatiaľ systematicky nerealizovali. Jedinečné nezameniteľné sfarbenie každého jedinca dáva možnosť zhodnotiť populáciu relatívne jednoducho pomocou záberov z inštalovaných fotopascí v kombinácii s doplnkovým stopovaním.

Zabezpečenie pravidelného a komplexného sledovania stavu populácie zubra hrivnatého (*Bison bonasus*) predstavuje základný predpoklad pre úspešnú realizáciu opatrení programu záchrany a vyplýva zo schválenej dokumentácie ochrany prírody a krajiny Programu záchrany zubra hrivnatého (Pčola, Š., Adamec, M., 2007), kde je definované ako jedna z hlavných rámcových zásad záchrany druhu. Na zabezpečenie zberu aktuálnych výskytových údajov nemá v súčasnosti Správa NP Poloniny adekvátne materiálno-technické vybavenie. Za účelom získania podrobnejších informácií o etológii a ekológii druhu, domovských okrskoch, dennom biorytme, ako aj o prežívaní a úspešnosti jedincov, je potrebné niekoľko jedincov sledovať prostredníctvom telemetrie. Za týmto účelom je potrebné zabezpečiť sady telemetrických zariadení – vysieláče, prijímače a pod. Na realizáciu kvalitného sledovania stavu populácie je nevyhnutné zabezpečiť chýbajúce, resp. nahradiť zastaralé, či nefunkčné vybavenie: výkonnú optiku, termovíziu, fotopasce, GPS na presnú lokalizáciu, digitálny fotoaparát na dokumentáciu, výstroj pre pohyb a pobyt v teréne.

Keďže riešenie reštitúcie zubra hrivnatého a zvyšovanie jeho populácie nie je len otázkou Slovenska, ale je celoeurópskou záležitosťou, je nevyhnutné spolupracovať na medzinárodnej úrovni a spoločne koordinovať snahu o prepojenie existujúcich populácií zubra a vytvorenie jednej veľkej stabilnej populácie v rámci celých Karpát (t. j. Rumunsko, Ukrajina, Poľsko, Slovensko). Neodmysliteľnou súčasťou tejto spolupráce je komunikácia s editormi rodokmeňovej knihy zubra (EBPB), kde každoročne Správa NP Poloniny zasiela údaje o stave populácie zubra hrivnatého v území. Z tohto dôvodu je nevyhnutné uskutočniť personálne náročné každoročné získavanie dát prostredníctvom zimného spočítania jedincov zubra v území.

Netopiere patria v území ÚEV Bukovské vrchy a rovnako aj ÚEV Stinská k najmenej prebádaným skupinám živočíchov. Výskytové údaje sú staré a neodrážajú aktuálny stav na danom mieste. Výskum netopierov bol v ÚEV limitovaný najmä na podzemné priestory, ktoré využívajú na úkryt. Na území NP Poloniny sa vyskytuje iba niekoľko málo pseudokrasových jaskýň v ÚEV Stinská a podzemné priestory hrádze Vodárenskej nádrže Starina, ktoré sú predpokladom ďalšieho udržania populácií jednotlivých druhov. Absentujú údaje o výskyte konkrétnych materských kolónií a výskytové údaje o lesných druhoch, ktoré celoročne využívajú stromové dutiny ako reprodukčné a aj zimné úkryty. V lokalitách zisteného výskytu je možné následne v oblasti starostlivosti podporiť ochranu druhu zakladaním/prečisťovaním existujúcich malých vodných plôch min. 1 m², resp. vybudovať prehrádzky na potokoch v lesných porastoch ako vhodných miest pre zhromažďovanie hmyzu ako lovných biotopov a teda potravné bázy pre netopiere. Druhy netopier veľký (*Myotis myotis*), netopier brvitý (*Myotis emarginatus*), netopier ostrouchý (*Myotis blythi*) a podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*) využívajú ako svoje letné úkryty aj podkrovia kostolov/budov. V prípade kolónie netopierov v podkroví nastáva časom problém s hromadiacim sa trusom. Pri kolónii to môže po rokoch byť aj niekoľko ton. Nahromadený trus zapácha a hrozí statické nebezpečenstvo budov. Zriedkavejšie dochádza aj k záletom netopierov do interiéru, prípadne znečisťovaniu interiéru. Vzhľadom na tieto skutočnosti je potrebné v záujmovom území monitorovať podkrovia kostolov/budov a v prípade potreby manažovať tieto letné úkryty netopierov elimináciou týchto negatívnych vplyvov.

Stále aktuálnym problémom je nedostatočné povedomie o zmysle a dôležitosti vyhlasovania ÚEV a CHVÚ a problematike Natura 2000, preto sú stále nevyhnutné opatrenia na komunikáciu a zvyšovanie informovanosti o sústave Natura 2000 u všetkých cieľových a sociálnych skupín obyvateľstva, taktiež vzdelávanie a zabezpečenie prístupu návštevníkov k ich prírodným hodnotám. Na zabezpečenie efektivity ochrany ÚEV a CHVÚ a ich hodnôt, je nevyhnutné zabezpečiť a prehĺbiť v súčasnosti nízku dôveru verejnosti a vlastníkov a užívateľov pozemkov v orgány a organizáciu ochrany prírody a krajiny. Vzhľadom na rozširovanie siete Natura 2000 o nové ÚEV je potrebná tvorba priaznivej verejnej mienky a spolupráca s verejnosťou, ktorú je potrebné vzdelávať a do ich osvetu zakomponovať vhodnou formou najnovšie informácie z výskumu a informovať ich o prínosoch Natura 2000 a ekosystémových službách. To je možné zabezpečiť, či už vydávaním informačných materiálov o biotopoch EV a druhoch EV a ich biotopoch a potrebách ich ochrany pre širokú verejnosť, alebo organizovaním vzdelávacích a zážitkových podujatí pre širokú aj odbornú verejnosť, prednášok, besied, podujatí, súťaží, výstav a pod. Je nevyhnutné, aby bola práca s deťmi v regionálnych školách z hľadiska každoročnej obmeny žiakov pravidelná a systematická, aby sa priebežne dotkla všetkých absolventov. Pútavou a účinnou formou propagácie a zapájania verejnosti dokáže byť osвета a vzdelávanie návštevníkov prostredníctvom náučných a interaktívnych prvkov v územiach Natura 2000, ako sú náučné chodníky, náučné lokality, informačné a vzdelávacie centrá a strediská environmentálnej výchovy, interaktívne učebne v prírode. V súčasnosti má Správa NP Poloniny viacero takýchto prvkov, ich počet je nedostatočný, niektoré sú zastaralé a je potrebné ich zatraktívniť a dovybaviť. Stav niektorých náučných zariadení už nie je vyhovujúci, každoročne si vyžadujú opravy, údržby a obnovu expozícií a finančné zabezpečenie z vlastných zdrojov nie je postačujúce. Pridanú hodnotu predstavuje neformálna environmentálna výchova, vzdelávanie a propagácia so zameraním na ochranu prírody, jednotlivých druhov a biotopov EV realizovaná prostredníctvom sprevádzania návštevníkov do území Natura 2000 počas podujatí pre verejnosť (Dni otvorených dverí) a súťaží pre základné školy (literárno-výtvarné súťaže, 101 otázok a odpovedí o NP Poloniny, Deň Zeme), pomocou ktorých si Správa NP Poloniny buduje podpornú sieť škôl a priaznivcov z radov verejnosti, pričom na ich organizáciu chýbajú finančné prostriedky.

Medzi prioritné potreby správy pozemkov území Natura 2000 patrí aj ich označenie, resp. obnova značenia a príslušného technického vybavenia (tabule, panely, pruhové obvodové značenie, stĺpy a

stĺpiky a pod.), ktoré má svoju obmedzenú životnosť. Často dochádza vplyvom vonkajších činiteľov k jeho vyblednutiu alebo opotrebovaniu, preto je potrebná časom jeho obnovenie, resp. výmena, aby plnilo svoju funkciu definovanú aj v legislatíve.

Jedným z prioritných opatrení, ktoré sa majú vykonať počas nasledujúceho viacročného finančného rámca pre sústavu Natura 2000 v Slovenskej republike do roku 2027 je zvýšenie počtu členov profesionálnej stráže prírody a zvýšenie kontrolnej činnosti v územiach Natura 2000 a v územiach medzinárodného významu, najmä v exponovaných alebo zvlášť citlivých lokalitách (napr. mokrade, hniezdiská, refúgiá druhov, zimoviská, jadrové územia a pod.). Biotopy EV, druhy EV a biotopy druhov EV v územiach Natura 2000 v územnej pôsobnosti Správa NP Poloniny sú ohrozené množstvom negatívnych vplyvov, ktorým je možné zabrániť zvýšením intenzity kontrolnej strážnej činnosti v území. Jedná sa o problémové činnosti, u ktorých zaznamenávame v súčasnosti rozmach a vymykajú sa v území spod kontroly, akými sú v rámci poľovníctva nelegálne prikrmovanie a vnaďenie jadrovým krmivom, pyľiactvo, zber húb a lesných plodov – čučoriedky, ostružiny a pod. a tým znižovanie potravinovej bázy druhom EV, vyrušovanie druhov EV v období hniezdenia, rozmnožovania, výchovy mláďat, zimného spánku alebo hibernácie vplyvom outdoorových, športových a rekreačných aktivít, nelegálnou jazdou na motorizovaných zariadeniach (štorkolky, motorky, skútre), lyžovaním, či skialpinizmom mimo oficiálnej siete na to určených turistických chodníkov, zašľapávanie a nadmerné využívanie turisticky atraktívnych lokalít, znečisťovanie prostredia nelegálne umiestnenými odpadkami a pevným odpadom, ktorý synantropizuje druhy EV (napr. medveď hnedý), záber biotopov a vyrušovanie druhov EV zvýšenou rekreáciou v dôsledku výstavby nelegálnych objektov a pod.

NP Poloniny sa celou svojou výmerou prekrýva s územiami sústavy Natura 2000. Výkup pozemkov je kľúčový nástroj, prostredníctvom ktorého by štát následne bez ďalšej investície dokázal v značnej miere zabezpečiť požiadavky odolnosti ekosystémov sústavy Natura 2000 predovšetkým vo vzťahu k zníženiu výmery a intenzity zásahov do biotopov EV až na úroveň rozšírenia bezzásahu a obnoviť ekosystémy, ktoré poskytujú ekosystémovú službu regulácie klímy (aj globálnej). Platenie náhrad formou kompenzácie za obmedzenie bežného obhospodarovania lesných biotopov v bezzásahovej oblasti nie je systémové riešenie, pretože nerieši majetkové vysporiadanie sa s neštátnymi vlastníkmi lesa. Dlhodobu najstabilnejšiu a najefektívnejšiu definitívne riešenia z hľadiska ochrany predmetov ochrany v ÚEV predstavujú výkupy, alebo zámenny, ktoré môžu nahradiť často vysoké výdavky vynaložené na kompenzácie, nájom pozemkov, či zmluvnú starostlivosť. Správa NP Poloniny sú priebežne ponúkané pozemky na kúpu v rámci predkupného práva štátu v chránenom území a Správa NP Poloniny eviduje v súčasnosti záujemcov o predaj pozemkov v rámci tohto inštitútu. Keďže sa jedná o finančne náročnú investíciu, Správa NP Poloniny nedisponuje finančnými prostriedkami zo štátneho rozpočtu, aby zabezpečila pokrytie týchto výkupov.

Správa NP Poloniny v súčasnosti pripravuje prehodnotenie chránených území s cieľom zjednodušiť, zjednotiť a sprehľadniť národnú sústavu chránených území, aj vo vzťahu k územiám Natura 2000 prostredníctvom návrhu zonácie národného parku tak, aby sa dosiahol podľa požiadaviek legislatívy 50 % - ný rozsah bezzásahového územia v rámci NP. Vzhľadom na vlastnícku štruktúru a dlhodobú neochotu spolupráce zo strany neštátnych vlastníkov je najschodnejšou cestou vymedzovať bezzásahové územia predovšetkým na štátnych pozemkoch v správe Správy NP Poloniny. Vykúpené alebo zamenené pozemky zvýšia podiel tohto typu vlastníctva v území NP Poloniny, zjednodušia proces vyhlasovania nových bezzásahových území v rámci zonácie a zabezpečia naplnenia funkcie NP, zabezpečiť nerušený priebeh prírodných procesov na dostatočnej výmere.

Tab. 8: Vplyvy a ohrozenia v projektovom území

Kód vplyvu/ohrozenia	Popis vplyvu/ohrozenia
A02	zmena v spôsoboch obhospodarovania
A03.02	neintenzívne kosenie
A03.03	opustenie pôdy / nedostatok kosenia
A04.03	opustenie pasenia, nedostatočné pasenie
B01	výsadba stromov
B01.02	výsadba stromov - nepôvodné druhy
B02	manažment lesa
B02.02	holorub
B02.06	stenčovanie vrstvy lesa - preriedenie korunnej vrstvy a tým pádom vyššia svetelnosť v nižších etážach
B07	lesnícke aktivity nešpecifikované vyššie
F03.01	poľovníctvo (prikrmovanie)
F03.01.01	škody spôsobené poľovnou zverou
F05.04	pytliactvo
F04.02	zber (huby, lišajníky, ostružiny a pod.)
G01	outdoorové, športové a rekreačné aktivity
G01.03	motorizované zariadenia (štvorkolky, motorky, skútre)
G01.05	lietanie, paragliding a lietanie balónov
G01.06	lyžovanie, skialpinizmus
G02.09	pozorovanie prírody
G05.01	zašľapávanie, nadmerné využívanie
H05.01	odpadky a pevný odpad
I01	druhovú inváziu
J01.01	vyhorenie
J02.01	zazemňovanie, rekultivácie a vysušovanie, všeobecne
J03.02.03	znižovanie genetickej výmeny
J03.03	znižovanie, nedostatok v prevencii proti erózii
K01.01	erózia
K01.02	zazemňovanie
K02.01	sukcesia
M01.01	zmena teploty (napr. vzostup teploty a extrémny)
M01.02	suchá a nedostatok zrážok
M02	zmeny biotických podmienok
M02.01	zmena biotopu

5. Navrhované riešenia a opatrenia

Zabezpečenie priaznivého stavu druhov EV a druhov vtákov bude dosiahnuté predovšetkým zlepšením stavu ich biotopov. Zlepšenie stavu lesného biotopu EV bude zabezpečené najmä prostredníctvom zlepšenia druhového zloženia alebo štruktúry lesných biotopov smerom k prirodzenej – diferencovanej viacetážovej štruktúre prostredníctvom cielených manažmentových opatrení. Na lúčnych biotopoch bude zabezpečené pravidelné kosenie a dôsledné odstraňovanie biomasy.

Ciele budú dosiahnuté nižšie uvedenými skupinami opatrení. Opatrenia budú realizované vlastníkom/obhospodarovateľom pozemkov v projektovom území počas rokov 2023 až 2028, ktoré spravuje Správa NP Poloniny alebo na základe zmluvného vzťahu so Správou NP Poloniny. Zdrojom financovania bude Operačný program Kvalita životného prostredia (OP KŽP), resp. Program Slovensko 2021 - 2027.

Zoznam podporovaných opatrení:

V projekte sú plánované nasledovné samostatné aktivity – opatrenia, ktorými bude zabezpečené zachovanie alebo zlepšenie stavu vybraných druhov a biotopov EV v projektovom území. Každé opatrenie predstavuje súbor konkrétnych vymenovaných aktivít, ktoré je nevyhnutné vykonať a ich realizácia prispeje k riešeniu problémov v projektovom území a dosiahnutiu cieľových stavov biotopov a druhov.

Opatrenie č. 1: Podpora zlepšenia drevinového zloženia lesných biotopov

S cieľom zlepšiť drevinové zloženie lesných biotopov EV je potrebné realizovať manažmentové opatrenia zamerané na dosiahnutie prirodzeného drevinového zloženia alebo aspoň maximálne možného priblíženia sa k prirodzenému drevinovému zloženiu. Dôraz je kladený na prirodzenú obnovu, starostlivosť bude zabezpečená odstraňovaním nežiadúcich náletových (pionierskych a nepôvodných) drevín (krov) z biotopu a ich uhadzovaním, v prípade potreby je možné umelou obnovou vnášať a dopĺňať cieľové dreviny chýbajúce, alebo deficitne zastúpené v prirodzenom zmladení a následne vykonať starostlivosť o sadbu a podsadbu vyžínaním. Dreviny následných porastov, ktoré sú atraktívne pre zver sa budú v rámci opatrenia účinne chrániť pred ich poškodzovaním, resp. ničením hlavne drevenými oplôtkami alebo individuálnou ochranou aplikáciou ochrany založenej na báze prírodných a/alebo prirodzene (biologicky) rozložiteľných materiálov (napr. ovčia vlna, obväzovanie haluzinou, štipcami alebo iné vhodné alternatívy). V odôvodnených prípadoch bude realizovaná aj nechemická ochrana proti burine.

V rámci tohto opatrenia sa budú uplatňovať zásady starostlivosti o biotop EV Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), v územiach EV stanovené v súlade s príslušnou schválenou dokumentáciou ochrany prírody a krajiny (Zásady starostlivosti o biotopy európskeho významu a biotopy druhov európskeho významu v územiach európskeho významu, ŠOP SR Banská Bystrica, marec 2022):

- Prípravné dreviny sa odstraňujú len v prípadoch bezprostredného negatívneho ovplyvňovania konkrétnych vitálnych jedincov cieľových drevín, neodstraňujú sa paušálne;
- Z dôvodu, že biotop je ohrozovaný hlavne zmenou štruktúry a drevinového zloženia, umelou obnovou nevnašame, resp. cieľavedome nepodporujeme (na úkor autochtónnych, stanovištne pôvodných drevín), dreviny (smrek, smrekovec, borovicu, ako ani nepôvodné dreviny, napr. duglasku tisolistú, agát biely a pod.);
- Budú podporené, resp. vnášané a dopĺňané len stanovištne pôvodné hlavné (napr. buk lesný, dub zimný, jedľa biela, javor horský) a sprievodné alebo vtrúsené a zriedkavé (napr. čerešňa vtáčia, brest

horský, javor mliečny, lipy, jaseň štíhly, jarabina brekyňová, tis obyčajný) dreviny podľa konkrétnej lokality (lokálne ekotypy) a predmetného biotopu národného významu;

- Prioritne sa využije prirodzené zmladenie stanovištne pôvodných drevín, resp. prirodzene klimaticky migrujúce pôvodné dreviny;
- Vnášanie drevín umelou obnovou sa realizuje len pri ich absencii alebo nízkom zastúpení v porastoch, resp. výnimočne (ak to negatívne neovplyvní stav biotopu na lokalite) pri dokázateľnom výskyte značne geneticky a fenotypovo nevhodného materského porastu buka lesného. V prípade nemožnosti zabezpečenia sadeníc lokálnych ekotypov stanovištne pôvodných drevín, je možné využívať len prirodzenú obnovu a to aj v prípade dlhodobej stagnácie dostatočného výskytu zabezpečeného prirodzeného zmladenia;
- Je možné podporovať, resp. vnášať aj prirodzene klimaticky migrujúce pôvodné dreviny, podľa konkrétnej lokality a obsiahnutého biotopu národného významu. Je žiadúce podporovať, resp. vnášať aj prípravné, spevňujúce a melioračné dreviny (napr. breza previsnutá, topol osikový, jarabiny, lipy, jelša lepkavá), ako aj stanovištne pôvodné kry;
- Potrebné podsadby, predsadby, podsejby, predsejby absentujúcich stanovištne pôvodných drevín lokálnych ekotypov, budú vykonané podľa aktuálneho stavu biotopu na konkrétnej lokalite. Je žiadúce vnášať sprievodné a vtrúsené dreviny, ako aj absentujúce hlavné dreviny (napr. jedľa biela, javor horský, brest horský, čerešňa vtáčia). Introdukované dreviny alebo medzidruhové hybridy domácich drevín a exotických druhov nie je možné používať vôbec;
- Predsadby/predsejby a podsadby/podsejby budú podporované prioritne na malých plôškach (hlúčky), vo väčších súvislých plochách iba v nevyhnutných a odborne odôvodnených prípadoch.

Opatrenie č. 2: Podpora zlepšenia štruktúry lesných biotopov

V rámci tohto manažmentového opatrenia budú realizované výchovné manažmentové zásahy prostredníctvom plecieho rubu a prečistiek za účelom postupnej úpravy štruktúry porastov, vrátane znižovania zastúpenia stanovištne nepôvodných druhov drevín a podpory zachovania genetických zdrojov pôvodných druhov drevín. Selekcia stromov a intenzita zásahu bude podriadená cieľu zabezpečenia čo najlepšej zhody drevinového zloženia porastu s prirodzeným drevinovým zložením na lokalite, vrátane zastúpenia pionierskych drevín. Zásahy budú preto zamerané na prednostné odstraňovanie stanovištne neprirodzených druhov a podporu deficitne zastúpených prirodzených drevín, prípadne naplnenie ďalších potrebných podmienok. V odôvodnených prípadoch, v rámci výchovných zásahov, bude aplikované aj vyvetvovanie s cieľom uvoľnenia a podpory cieľových alebo vzácných stromov spĺňajúcich kritériá pôvodnosti na danom stanovišti. Výchovné manažmentové opatrenia v lesných porastoch budú realizované s cieľom postupného dosiahnutia stabilného viacvrstvého lesa spĺňajúceho charakteristiky trvalo-viacetážových porastov.

Opatrenie č. 3: Obnova a zlepšenie stavu biodiverzity na nelesných biotopoch

V rámci tohto opatrenia dôjde k nastaveniu pravidelného manažmentu trvalých trávnych porastov kosením 1 – 2-krát ročne, v závislosti od lokálnych podmienok a vývoja lúčneho biotopu. Súčasťou bude aj odstraňovanie pokosenej biomasy z ošetrovanej plochy, príp. podľa potreby a aktuálneho vývoja aj odstraňovanie časti náletových drevín.

Opatrenia pre biotopy: Ra 3 Prechodné rašeliniská a trasoviská (7140) (PR Bahno) a Ra 6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230) (PR Stinská slatina) predstavujú:

výrub sukcesných drevín na častiach biotopov, kde dochádza k zhoršovaniu ich stavu v dôsledku zarastania sukcesnými drevinami, t. j. drevinami, ktoré nie sú charakteristické pre daný biotop (dreviny stromovej etáže) a prekosenie biotopu 1-krát za rok až 1-krát za 2 roky s následným dôsledným

odstránením biomasy (odvoz vyhrabanej biomasy); kosenie realizovať v júni–júli, kosou alebo ručnou motorovou kosačkou alebo krovinozom. V rámci lokalít Natura 2000 medzi prioritné opatrenia pre tieto biotopy patria tiež kosenie trstiny a bezkolenca, mulčovanie max. 1-krát za 5 rokov ľahkou mechanizáciou ako obnovný manažment, odstraňovanie zvyškov pníkov, ponechanie 20 m ochranej zóny lesa v okolí slatín bez výrubu, výruby sukcesných náletových drevín v jesenných alebo zimných mesiacoch raz za 3 roky vrátane odstránenia biomasy a v ďalšom roku následné odstraňovanie výmladkov, vytváranie podmienok pre priaznivý vodný režim lokalít prostredníctvom realizácie objektov na zadržiavanie vody.

Opatrenia pre biotop: Tr 8 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (* 6230) (horské poloninské lúky nad hornou hranicou lesa) predstavujú:

výrub sukcesných drevín na častiach biotopov, kde dochádza k zhoršovaniu ich stavu v dôsledku zarastania drevinami, v rámci bylinnej a krovinnej etáže a prekosenie biotopu 1-krát za rok až 1-krát za 2 roky s následným odstránením biomasy (odvoz vyhrabanej biomasy). Kosenie realizovať v júni–auguste, motorovou kosačkou alebo krovinozom. Ideálny manažment pre tento biotop predstavuje pasenie limitovaných stád (ideálne oviec) na vybraných lokalitách v nevyhovujúcom a zlom stave na zvrátenie straty v diverzite spoločenstva. Pásenie priamo vplýva na vznik a udržiavanie týchto spoločenstiev.

Opatrenie pre biotop: Lk 1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510) predstavuje pravidelné každoročné kosenie a odstraňovanie biomasy a **pre Lk 2 Horské kosné lúky (6520)** kosenie 1-2-krát ročne s následným prihnojením raz za 3 – 10 rokov, vhodná je aj kombinácia kosenia a pasenia. Kosenie má byť ideálne mozaikovité s rôznou frekvenciou do roka s ponechaním min. 20 % nepokosenej časti každej lokality a s dôsledným odstránením biomasy z lokalít, je nutné vylúčiť mulčovanie ako udržiavací manažment z poľnohospodárskej praxe a žiadúce brániť, vyhrabávať starinu a mozaikovite narúšať trávny drn na botanicky menej zaujímavých lokalitách.

Súčasťou tohto opatrenia je aj likvidácia invázných rastlín (bylín), ktoré sú súčasťou narušených stanovišť (*Reynoutria japonica* a pod.), prioritne vytrhávaním a/alebo (viacnásobným) kosením, resp. v prípade neúčinnosti injektážou s použitím schválených a registrovaných chemických látok pre územie Natura 2000.

Opatrenie č. 4: Zlepšenie stavu biotopov druhov EV viazaných na vodné prostredie a obnova retenčnej schopnosti lesných biotopov EV

Pre udržanie priaznivého stavu druhu kunka žltobruchá (*Bombina variegata*) je potrebné eliminovať „ekologické pasce“, t. j. reprodukčné lokality na lesných cestách, zväžniciach a lesných skladoch, ktoré predstavujú umelo vznikajúce periodické mláky v dôsledku pohybu dopravných mechanizmov počas ťažby, sústreďovania a odvoze drevnej hmoty. Na týchto lokalitách dochádza počas lesnej prevádzky k úhynu jedincov druhu. Po eliminácii takýchto pascí, je potrebné vytvoriť adekvátny náhradný biotop.

Je potrebné realizovať mapovanie ekologických pascí v rámci súčasného stavu lesnej dopravnej siete (LDS) a na lesných skladoch. Po detekcii miest, na ktorých je potrebné vykonať retenčné opatrenia, posúdení a zhodnotení následne stanoviť prioritizáciu a postupne realizovať údržbu, opravu, rekonštrukciu, revitalizáciu, rekultiváciu, asanáciu a sanáciu (zdroj terminológie - Optimalizácia sprístupnenia lesnej pôdy, NLC Zvolen, 2015) daných úsekov LDS s cieľom skvalitnenia stavu biotopov EV a biotopov druhu EV kunky žltobruchej.

V rámci opatrenia je potrebné zabezpečiť revitalizáciu nadmerne devastovaných a nevyužívaných lesných ciest, realizovať ich protierózne zabezpečenie a zabrániť akumulácii vody na ich povrchu, a to

nástrojmi ako bezpečné odvedenie a rozptýlenie povrchovo tečúcej vody z cesty, vsakovanie vody priechným preoraním cesty alebo spomalenie rýchlosti vody a zachytávanie vyplavených sedimentov vybudovaním priečných objektov.

V prípadoch, keď situácia neumožňuje ekologické prinavrátanie cesty alebo jej časti na plnenie pôvodných funkcií lesa z dôvodu nevyhnutnosti zachovania sprístupnenia iných častí územia ich obhospodarovateľom a potreby umožniť im prejazd mechanizmov, alebo vozidiel, je možné realizovať odstránenie ekologických pascí prostredníctvom nevyhnutnej údržby existujúcich lesných ciest.

Opatrenie č. 5: Prieskum výskytu a sledovanie stavu biotopov a biotopov druhov EV s cieľom zachovať alebo zlepšiť ich stav, návrh manažmentových opatrení a ich realizácia, preventívne opatrenia a kontrolná činnosť

Realizácia tohto opatrenia má zaplniť medzery v poznatkoch a výskumných potrebách v územiach sústavy Natura 2000. Získavané poznatky budú slúžiť pre účely prepojenia výskumu a ochrany a manažmentu chránených zložiek prírody v praxi, vrátane dokumentácie ochrany prírody, legislatívy a realizačných opatrení. V rámci tohto opatrenia je potrebné uskutočniť tieto aktivity:

- Prieskum výskytu, sledovanie stavu, návrh opatrení a ich realizácia v prípade všetkých predmetov ochrany CHVÚ Bukovské vrchy, ÚEV Bukovské vrchy ÚEV Stinská vlastnými kapacitami alebo externe, podľa kapacitných možností predovšetkým zameraný na cieľové druhy a biotopy definované v kapitole 3 tejto dokumentácie:
 - aktívne vyhľadávanie hniezdnych lokalít, najmä druhov bocian čierny (*Ciconia ciconia*), orol krikľavý (*Aquila pomarina*) a včelár lesný (*Pernis apivorus*). Vytvorenie mapy existujúcich hniezd druhov vtákov EV v lesných porastoch, zaistenie ich ochrany pred zničením, či rušením, vylúčením aktivít v dostatočnej vzdialenosti v stanovenom ochrannom pásme od hniezda, priebežné nepretržité dohľadávanie nových hniezd; zimné sčítanie vodného vtáctva;
 - zber výskytových údajov, návrh a realizácia manažmentu reprodukčných lokalít kuny žltobruchej (*Bombina variegata*) a mloka karpatského (*Triturus montandoni*),
 - zber výskytových údajov rýsa ostrovida (*Lynx lynx*) pomocou fotopascí a vyhľadávania pobytových znakov,
 - pravidelné sledovanie stavu a sčítanie veľkých šeliem – medveď, vlk, mačka divá prostredníctvom fotopascí, alebo inými metódami, sledovanie etológie veľkých šeliem a zmien v ich správaní, riešenie konfliktných situácií šeliem s miestnymi komunitami; komisionálne šetrenie škôd spôsobených chránenými živočíchmi (CHŽ) EV, evidencia všetkých škôd spôsobených chránenými živočíchmi EV;
 - zber výskytových údajov zubra hrivnatého (*Bison bonasus*) pomocou fotopascí, termovízie, telemetrickeho sledovania a vyhľadávania pobytových znakov, sledovanie veľkosti a vývoja populácie zubra hrivnatého, sledovanie zdravotného stavu (rozbory trusu, prípadne analýzy orgánov uhynutých jedincov zamerané na zistenie príčin mortality), zvýšenie potravného ponuky v zimnom období kvôli eliminácii stretov s hospodárskymi aktivitami človeka – lesníctvo a poľovníctvo, ako prevencia škôd spôsobených zubrom, výstavba ochranných oplôtkov, tlmenie sukcesného zarastania pasienkov a lúčnych biotopov s cieľom udržania vhodných biotopov zubra vo forme riedkolesia;
 - zber výskytových údajov, ochrana a manažment biotopov druhov: netopier veľký (*Myotis myotis*), netopier brvitý (*Myotis emarginatus*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*), netopier pobrežný (*Myotis dasycneme*), netopier ostrouchý (*Myotis blythi*), netopier veľkouchý (*Myotis bechsteini*) a podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*). Na základe získaných poznatkov návrh a realizácia potrebných opatrení na ochranu a manažment biotopov druhov netopierov EV, napr. zriaďovanie malých vodných plôch, prečisťovanie existujúcich malých vodných plôch – lovných biotopov netopierov, manažment letných úkrytov druhov netopier veľký (*Myotis myotis*), netopier brvitý

(*Myotis emarginatus*), netopier ostrouchý (*Myotis blythi*) a podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*),

- zber výskytových údajov druhov bezstavovcov európskeho významu: *Carabus variolosus*, *Carabus zawadzskii*, *Cucujus cinnaberinus*, *Lucanus cervus*, *Rhysodes sulcatus*, * *Rosalia alpina* a * *Callimorpha quadripunctata*,

- sledovanie stavu populácie druhu a návrh opatrení pre druh *Tozzia carpatica* – výrub sukcesných krovín a drevín;

- Sledovanie stavu druhov a biotopov, ktoré sú predmetom ochrany (s využitím existujúcich metodík), návrh reprezentatívnych plôch a realizácia sledovania stavu biotopov a druhov na nich, porovnanie na plochách s rôznym druhom manažmentu;
- Výskum biologicko-ekologických poznatkov o biotopoch a druhoch EV v meniacich sa podmienkach územnej ochrany (po prechode pozemkov pod správu Sráva NP Poloniny);
- Sledovanie stavu výskytu nepôvodných druhov drevín v lesných porastoch a podkôrneho hmyzu – lykožrút bukových v lesných biotopoch EV;
- Sledovanie mortality drevín a drevnatých častí bylín za účelom stanovenia lokálnych adaptačných návrhov pre biotopy v období globálneho otepľovania;
- Pravidelná kontrola a sledovanie stavu lesných biotopov EV v území NP za účelom stanovenia vhodného manažmentu a jeho naliehavosti na úrovni konkrétneho porastu (JPRL): udržiavací manažment, cieľový, alebo operatívny manažment (MM, TM alebo OM);
- Zapojenie odborných zamestnancov - lesníkov do získavania odborných poznatkov z výskumných činností a návrh praktickej starostlivosti o lesné ekosystémy NP Poloniny;
- Ochrana biotopov EV a druhov EV pomocou protipožiarnej strážnej služby realizovanej prostredníctvom fyzickej kontroly počas vykonávania protipožiarnej služby;
- Podpora zakladania modelových porastov – naučno-výchovných a vedecko-výskumných plôch s výskytom lesných biotopov EV na sledovanie vplyvu zrealizovaných aktivít na cieľový biotop;
- Spracovanie návrhu manažmentových opatrení pre biotopy a druhy EV z odborného hľadiska a ich realizácia;
- Manažment/starostlivosť o vodné biotopy - systém hrádzok, hrádzi a prehrádzok v povodiach drobných vodných tokov na lokalite Rybník na mlákach a v PHO VN Starina na zadržovanie vody v lesných biotopoch EV a zvýšenie ich adaptácie na klimatickú zmenu, pričom zároveň vzniknú reprodukčné lokality pre kunku žltobruchú a vytvoria sa lovné biotopy pre druhy netopierov EV;
- Sledovanie stavu technického vybavenia území Natura 2000 a podľa potreby jeho obnova (tabule, panely, pruhové obvodové značenie, stĺpy a stĺpiky a pod.);
- Zvýšenie intenzity kontrolnej strážnej činnosti v území, resp. zvýšenie počtu členov profesionálnej stráže prírody. Jedná sa najmä o kontrolu a zamedzenie problémových činností: nelegálne prikrmovanie a vnadenie jadrovým krmivom; pytliactvo; zber húb a lesných plodov – čučoriedky, ostružiny a pod.; vyrušovanie druhov EV v období hniezdenia, rozmnožovania, výchovy mláďat, zimného spánku alebo hibernácie vplyvom outdoorových, športových a rekreačných aktivít, nelegálnou jazdou na motorizovaných zariadeniach (štvorkolky, motorky, skútre), lyžovaním, či skialpinizmom mimo oficiálnej siete na to určených turistických chodníkov; zašľapávanie a nadmerné využívanie turisticky atraktívnych lokalít; znečisťovanie prostredia nelegálne umiestnenými odpadkami a pevným odpadom, ktorý synantropizuje druhy EV (napr. medveď hnedý); záber biotopov a vyrušovanie druhov EV zvýšenou rekreáciou v dôsledku výstavby nelegálnych objektov a pod.

Opatrenie č. 6: Turistická infraštruktúra a zvyšovanie environmentálneho povedomia

Turistická infraštruktúra predstavuje nástroj na realizáciu neformálnej environmentálnej výchovy, vzdelávania a propagácie so zameraním na ochranu prírody, jednotlivých druhov a biotopov EV. Informovanie širokej verejnosti o sústave Natura 2000 môže byť realizované rôznymi formami a

zamerané na všetky cieľové a vekové skupiny. Na zabezpečenie tohto opatrenia je potrebné realizovať tieto aktivity:

- Oprava už existujúcej a budovanie novej infraštruktúry, ktorá je potrebná pre usmerňovanie pohybu návštevníkov v chránených územiach s výskytom biotopov a druhov EV s cieľom zníženia negatívneho vplyvu na druhy a biotopy spôsobeného pohybom mimo vyznačených ciest a trás. Turistická infraštruktúra taktiež plní funkciu posilnenia ponuky osvetu, environmentálnej výchovy a vzdelávania verejnosti a zatraktívnenia foriém propagácie sústavy Natura 2000. Patria tu aktivity: oprava erodovaných alebo poškodených chodníkov alebo ciest, údržba, inštalácia a asanácia turistickej infraštruktúry, ktorú predstavujú rôzne turistické zariadenia - útulne, lavičky, altánky, ohniská, táboriská, informačné tabule, záchytné odstavné plochy, parkoviská a pod., podporované sú taktiež nové inovatívne formy infraštruktúry, napr. bikesharing a iné, ako forma regulácie nelegálnych vjazdov cyklistov do chránených území a poškodzovania biotopov EV;
- Údržba a vybudovanie nových oddychovo-náučných areálov, napr. nového areálu na lokalite Grófske chyžky, osadenie informačných panelov a hravých edukačných prvkov za účelom zvýšenia informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti, s využitím na edukačné účely pre školské zariadenia;
- Rekonštrukcia turistických útlní, napr. útulne Sedlo pod Čierťazou s cieľom ochrany biotopov pred neregulovaným pohybom návštevníkov a nocľahom na lúčnych biotopoch;
- Údržba trojhrianičného monolitu – Kremenec a okolitého areálu kvôli hrozbe erózie a zašľapávaniu lúčnych biotopov v jeho okolí;
- Nevyhnutná údržba existujúcich turistických chodníkov a lesných ciest – po turistických značkách s cieľom zabezpečiť bezpečný prechod a bezpečnosť návštevníkov na turistických chodníkoch, v prípade popadaných stromov ponechanie drevnej hmoty v území;
- Monitoring cyklistov a peších turistov - vybudovanie automatických sčítačov cyklistov a peších turistov pre získanie relevantných údajov na zabezpečenie efektívneho a trvalo udržateľného cestovného ruchu v území a prevencii negatívnych vplyvov na biotopy a druhy EV;
- Výroba informačných, výchovno-vzdelávacích a propagačných materiálov a organizovanie podujatí pre širokú verejnosť (prednášky, besedy, výstavy, súťaže, sprevádzanie a pod.), environmentálne aktivity pre školské zariadenia, výroba prezentačných výrobkov a audiovizuálnych výstupov s tematikou sústavy Natura 2000;
- Výstavba návštevníckeho divočinového centra prezentujúceho hodnoty záujmovej lokality Natura 2000 - budovanie, údržba, oprava budov a zariadení poskytujúcich návštevníkom NP komplexné informácie o ochrane prírody a krajiny s cieľom sústrediť návštevníkov NP mimo chránených biotopov;
- Zapojenie odborných zamestnancov - lesníkov do zvyšovania informovanosti o praktickej starostlivosti o lesné ekosystémy NP Poloniny;
- Zapojenie verejnosti a stakeholdrov do participatívneho manažmentu území Natura 2000 a ich informovanie o výsledkoch výskumných činností;
- Vývoj a realizácia informačných systémov (hardware a software) pre poskytovanie lokálnych informácií v rámci environmentálneho vzdelávania návštevníkov alebo pre prácu strážne prírody a automatizáciu organizácie práce strážcov v teréne.

Opatrenie č. 7: Výkup alebo zámena pozemkov

Cieľom opatrenia je dosiahnuť majetkové vyrovnanie na súkromných pozemkoch v NP a zabezpečiť tak ucelenú, dlhodobú a udržateľnú ochranu biotopov a druhov EV sústavy Natura 2000.

Na daných územiach bude vyhlásený prioritne najvyšší 5. stupeň ochrany – bezzásahovosť, resp. iný stupeň, v nadväznosti na ochranu predmetu ochrany v danom území a dosiahnutie stanovených cieľov ochrany predovšetkým pre prioritné druhy a biotopy európskeho a národného významu.

Správa NP Poloniny priebežne prijíma ponuky na kúpu pozemkov v rámci predkupného práva štátu v chránených územiach a zároveň území Natura 2000 a v súčasnosti eviduje konkrétnych záujemcov o predaj pozemkov, ktoré ju v tejto veci oslovili.

Chránené vtáčie územie

Cieľovými druhmi v projektovom území v SKCHVU002 Bukovské vrchy sú: bocian čierny (*Ciconia nigra*), orol krikľavý (*Aquila pomarina*) a včelár lesný (*Pernis apivorus*).

Operatívnym cieľom je: zlepšenie stavu týchto druhov v projektovom území zo stavu B na stav A.

V prílohe č. 2 je uvedené vymedzenie JPRL v rámci projektového územia v CHVU002 Bukovské vrchy, v ktorých sa bude realizovať najmä **opatrenie č. 5** definované v kapitole 5 tejto dokumentácie **pre cieľové druhy *Aquila pomarina*, *Ciconia nigra* a *Pernis apivorus***. Pre CHVÚ je v prílohe č. 2 v tabuľke navrhované opatrenie č. 5 pre všetky JPRL vo vekových triedach nad 80 rokov, v každom JPRL je toto opatrenie navrhované pre všetky tri druhy, preto nie sú tieto údaje (číslo opatrenia a vtáčí druh) uvedené v samostatných stĺpcoch tabuľky, lebo sú totožné pre každý riadok tabuľky.

Opatrenia budú realizované na lesných pozemkoch s výmerou **4465,0521 ha**.

Pre cieľové druhy SKCHVU002 Bukovské vrchy bude realizované aj opatrenie č. 7 (Výkup alebo zámena pozemkov), ktoré je vymedzené na JPRL v prílohe č. 6 v samostatnej tabuľke kvôli prehľadnosti.

Opatrenie č. 7: Výkup alebo zámena pozemkov je určené nielen pre cieľové druhy CHVÚ Bukovské vrchy, ale predstavuje zároveň aj opatrenie pre zlepšenie stavu biotopu EV Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), ktorý je predmetom ochrany ÚEV Bukovské vrchy.

Opatrenie č. 7 je plánované na lesných pozemkoch s výmerou **122,7392 ha**.

Opatrenie č. 6 na zvyšovanie environmentálneho povedomia sa týka všetkých druhov vtákov v projektovom území, ktoré sú predmetom ochrany CHVÚ Bukovské vrchy (podľa Vyhlášky MŽP SR č. 25/2008 Z. z.), a bude prioritne realizované na území vymedzenom v prílohe č. 5.

Realizáciou uvedených opatrení v CHVÚ Bukovské vrchy budú riešené pre všetky predmetné JPRL v rámci projektového územia nasledovné vplyvy a ohrozenia v CHVÚ: B02, G01, G01.03, G01.05, G02.09, M02.01, F05.04.

Územia európskeho významu

SKUEV0229 Bukovské vrchy

Cieľovými biotopmi v projektovom území v SKUEV0229 Bukovské vrchy sú: Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Tr 8 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (* 6230), Lk 1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Lk 2 Horské kosné lúky (6520), Ra 3

Prechodné rašeliniská a trasoviská (7140), druhu rastlín európskeho významu: vrchovka karpatská (*Tozzia carpathica*) a druhov živočíchov európskeho významu: *Bombina variegata*, *Triturus montandoni*, *Lynx lynx*, * *Canis lupus*, * *Ursus arctos*, * *Bison bonasus*, *Myotis myotis*, *Myotis emarginatus*, *Barbastella barbastellus*, *Rhinolophus hipposideros*, *Carabus variolosus*, *Carabus zawadzskii*, *Cucujus cinnaberinus*, * *Callimorpha quadripunctata*, *Lucanus cervus*, *Rhysodes sulcatus* a * *Rosalia alpina*.

Operatívnym cieľom je:

- u druhov, ktoré sú v súčasnosti v priaznivom stave, udržať priaznivý stav druhov, aby nedošlo k zhoršeniu trendov a stavu druhov EV a
- v prípade biotopov a druhov, ktorých stav v súčasnosti nie je priaznivý, zlepšenie stavu uvedených biotopov a druhov EV v projektovom území o jednu kategóriu, resp. dosiahnuť priaznivý stav alebo výrazný pozitívny trend.

V tabuľke v prílohe č. 3 je uvedená priestorová identifikácia na úrovni JPRL (pre jednotlivé lesné celky) v projektovom území pre navrhované opatrenia č. 1, 2, 5 a 6, ktoré je nevyhnutné realizovať v rámci SKUEV0229 Bukovské vrchy v lesných biotopoch pre cieľové biotopy a druhy EV.

Pre cieľový lesný biotop EV Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130) budú v rámci projektového územia realizované opatrenia č. 1, 2, 5, 6 (príloha č. 3) a opatrenie č. 7 (príloha č. 6).

Pre cieľové lúčne biotopy Tr 8 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (* 6230), Lk 1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Lk 2 Horské kosné lúky (6520), Ra 3 Prechodné rašeliniská a trasoviská (7140) a druh rastliny európskeho významu: vrchovka karpatská (*Tozzia carpathica*) budú realizované opatrenia č. 3, 5 a 6 (príloha č. 4).

Pre cieľové druhy EV *Bombina variegata* a *Triturus montandoni* je navrhované Opatrenie č. 4 (príloha č. 4).

V tabuľke v prílohe č. 4 je uvedená priestorová identifikácia ostatných lesných pozemkov pre jednotlivé lesné celky v projektovom území pre navrhované opatrenia č. 3, 4, 5 a 6, ktoré je nevyhnutné realizovať v rámci SKUEV0229 Bukovské vrchy pre cieľové biotopy a druhy.

Pre cieľové druhy ÚEV Bukovské vrchy *Bombina variegata*, *Triturus montandoni*, *Lynx lynx*, * *Canis lupus*, * *Ursus arctos*, * *Bison bonasus*, *Myotis myotis*, *Myotis emarginatus*, *Barbastella barbastellus*, *Rhinolophus hipposideros*, *Carabus variolosus*, *Carabus zawadzskii*, *Cucujus cinnaberinus*, * *Callimorpha quadripunctata*, *Lucanus cervus*, *Rhysodes sulcatus* a * *Rosalia alpina* je navrhované Opatrenie č. 5 tejto dokumentácie, ktoré sa zameriava na prieskum výskytu a sledovania stavu druhov EV a bude sa realizovať na celom projektovom území, ktoré prešlo od 1.4.2022 pod Správu Národného parku Poloniny od štátnych lesov (LPM Ulič, š. p., Lesy SR, š. p.), ako súčasť delimitácie majetku v rámci reformy národných parkov Slovenska.

V prílohe č. 5 je uvedená priestorová identifikácia na úrovni parciel v projektovom území mimo JPRL pre navrhované opatrenia č. 6, ktoré je nevyhnutné realizovať v rámci SKUEV0229 Bukovské vrchy pre priamu ochranu cieľových biotopov a druhu pred zašľiapávaním a eróziou: Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Tr 8 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (* 6230), Lk 1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Lk 2 Horské kosné lúky (6520), Ra 3 Prechodné rašeliniská a trasoviská (7140) a druh rastliny európskeho významu: vrchovka karpatská (*Tozzia carpathica*). Opatrenie č. 6 na zvyšovanie environmentálneho povedomia sa týka všetkých biotopov a druhov EV v projektovom území, ktoré sú predmetom ochrany ÚEV Bukovské vrchy (podľa

výnosu MŽP SR č. 3/2004-5.1 zo 14. júla 2004 v platnom znení), a bude prioritne realizované na území vymedzenom v prílohe č. 5.

Všetky vymenované opatrenia sú navrhované na pozemkoch v ÚEV Bukovské vrchy s výmerou **7580,3364 ha**.

Realizáciou uvedených opatrení budú komplexne riešené nasledovné vplyvy a ohrozenia:

- **na lesných biotopoch** (lesné pozemky na JPRL): A02, B01, B01.02, B02, B02.02, B02.06, B07, F03.01.01, F05.04, F04.02, G01, G01.03, G01.05, G01.06, G02.09, G05.01, H05.01, I01, J01.01, J02.01, J03.02.03, J03.03, K01.01, K01.02, M01.01, M01.02, M02, M02.01;
- **na lúčnych biotopoch** (ostatné plochy, funkčné plochy): A03.02, A03.03, A04.03, F03.01, F03.01.01, F05.04, F04.02, G01, G01.03, G01.05, G01.06, G02.09, G05.01, H05.01, I01, J01.01, J02.01, J03.02.03, J03.03, K01.01, K01.02, K02.01, M01.01, M01.02, M02, M02.01.

SKUEV0210 Stinská

Cieľovými biotopmi v projektovom území v SKUEV0210 Stinská sú: Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Tr 8 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (* 6230), Ra 6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230), a druhov živočíchov európskeho významu: *Bombina variegata*, *Triturus montandoni*, *Lynx lynx*, * *Canis lupus*, * *Ursus arctos*, *Myotis myotis*, *Myotis emarginatus*, *Barbastella barbastellus*, *Rhinolophus hipposideros*, *Myotis dasycneme*, *Myotis blythi*, *Myotis bechsteini*, * *Callimorpha quadripunctata* a * *Rosalia alpina*.

Operatívnym cieľom je:

- u biotopov, ktoré sú v súčasnosti v priaznivom stave, udržať priaznivý stav biotopu, aby nedošlo k zhoršeniu trendov a stavu biotopu EV a
- v prípade biotopov a druhov, ktorých stav v súčasnosti nie je priaznivý, zlepšenie stavu uvedených biotopov a druhov EV v projektovom území o jednu kategóriu, resp. dosiahnuť priaznivý stav alebo výrazný pozitívny trend.

V tabuľke v prílohe č. 3 sú rozpísané navrhované opatrenia č. 1, 2, 5 a 6, ktoré je nevyhnutné realizovať, ich priestorová identifikácia na úrovni JPRL (pre jednotlivé lesné celky) v projektovom území v rámci SKUEV210 Stinská (spoločná tabuľka s SKUEV0229 Bukovské vrchy) v rámci projektového územia.

Pre cieľové lúčne biotopy Tr 8 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (* 6230), Ra 6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230) budú realizované opatrenia č. 3 a 5 uvedené v prílohe č. 4 v spoločnej tabuľke s SKUEV0229 Bukovské vrchy v rámci projektového územia.

Pre cieľové druhy EV *Bombina variegata* a *Triturus montandoni* je navrhované opatrenie č. 4 uvedené v prílohe č. 4 v spoločnej tabuľke s SKUEV0229 Bukovské vrchy v rámci projektového územia.

Pre cieľové druhy ÚEV Stinská *Bombina variegata*, *Triturus montandoni*, *Lynx lynx*, * *Canis lupus*, * *Ursus arctos*, *Myotis myotis*, *Myotis emarginatus*, *Barbastella barbastellus*, *Rhinolophus hipposideros*, *Myotis dasycneme*, *Myotis blythi*, *Myotis bechsteini*, * *Callimorpha quadripunctata* a * *Rosalia alpina* je navrhované opatrenie č. 5 tejto dokumentácie, ktoré sa zameriava na prieskum výskytu a sledovania stavu druhov EV a bude sa realizovať na celom projektovom území, ktoré prešlo od 1.4.2022 pod Správu NP Poloniny od štátnych lesov (LPM Ulič, š. p., Lesy SR, š. p.) ako súčasť delimitácie majetku v rámci reformy národných parkov Slovenska.

Opatrenie č. 6 na zvyšovanie environmentálneho povedomia sa týka všetkých biotopov a druhov EV v projektovom území, ktoré sú predmetom ochrany ÚEV Stinská (podľa výnosu MŽP SR č. 3/2004-5.1

zo 14. júla 2004, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu v znení neskorších predpisov), a bude prioritne realizované na území vymedzenom v prílohe č. 5.

Všetky vymenované opatrenia sú navrhované na pozemkoch v ÚEV Stinská s výmerou **585,8625 ha**.

Realizáciou uvedených opatrení budú komplexne riešené nasledovné vplyvy a ohrozenia:

- **na lesných biotopoch** (lesné pozemky na JPRL): A02, B01, B01.02, B02, B02.02, B02.06, B07, F03.01.01, F05.04, F04.02, G01, G01.03, G01.05, G01.06, G02.09, G05.01, H05.01, I01, J01.01, J02.01, J03.02.03, J03.03, K01.01, K01.02, M01.01, M01.02, M02, M02.01;
- **na lúčnych biotopoch** (ostatné plochy, funkčné plochy): A03.02, A03.03, A04.03, F03.01, F03.01.01, F05.04, F04.02, G01, G01.03, G01.05, G01.06, G02.09, G05.01, H05.01, I01, J01.01, J02.01, J03.02.03, J03.03, K01.01, K01.02, K02.01, M01.01, M01.02, M02, M02.01.

6. Cieľový stav biotopov a druhov

Cieľom je zabezpečenie priaznivého stavu predmetných biotopov a druhov EV, vrátane druhov vtákov, v projektovom území prostredníctvom realizácie vybraných manažmentových opatrení. Ide o nasledovné druhy:

- **druhy vtákov európskeho významu:** bocian čierny (*Ciconia nigra*), orol krikľavý (*Aquila pomarina*), včelár lesný (*Pernis apivorus*);
- **biotopy európskeho významu:** Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Tr 8 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (* 6230), Lk 1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Lk 2 Horské kosné lúky (6520), Ra 3 Prechodné rašeliniská a trasoviská (7140), Ra 6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230);
- **druhy rastlín európskeho významu:** vrchovka karpatská (*Tozzia carpathica*);
- **druhy živočíchov európskeho významu:** *Bombina variegata*, *Triturus montandoni*, *Lynx lynx*, * *Canis lupus*, * *Ursus arctos*, * *Bison bonasus*, *Myotis myotis*, *Myotis emarginatus*, *Myotis dasycneme*, *Myotis blythi*, *Myotis bechsteini*, *Barbastella barbastellus*, *Rhinolophus hipposideros*, *Carabus variolosus*, *Carabus zawadzskii*, *Cucujus cinnaberinus*, * *Callimorpha quadripunctata*, *Lucanus cervus*, *Rhysodes sulcatus*, * *Rosalia alpina*.

Aktuálny stav vyššie menovaných biotopov a druhov EV a stav druhov vtákov na Slovensku (v rámci alpského a panónskeho biogeografického regiónu), v rámci jednotlivých ÚEV a CHVÚ a stav v projektovom území, ako aj ich cieľový stav v projektovom území po realizácii opatrení, sú uvedené v tabuľkách v kapitole 3 tejto dokumentácie. Opatrenia budú realizované na pozemkoch s celkovou výmerou **8206,0507 ha**.

Problémy v projektovom území boli podrobne opísané v kapitole 4 tejto dokumentácie. Zlepšenie stavu druhov EV a druhov vtákov bude zabezpečené realizáciou opatrení detailne opísaných v kapitole 5 tejto dokumentácie, výsledkom čoho bude priame zlepšenie stavu ich biotopov, resp. stavu ich populácie alebo zachovanie priaznivého stavu. Zabezpečenie priaznivého stavu biotopov bude dosiahnuté manažmentovými opatreniami, ktoré budú vykonávané v projektovom území na základe tejto Ďalšej dokumentácie, buď priamo jeho obhospodarovateľom cez Správu NP Poloniny, v ktorej správe sa štátne pozemky v projektovom území nachádzajú (projektové územie je vymedzené na mape v prílohe č. 1) alebo budú realizované dodávateľsky. Po ukončení projektu bude Správa NP Poloniny naďalej udržiavať priaznivý stav biotopov a biotopov druhov EV, pre ktoré sa vykonávajú opatrenia v rámci projektu.

7. Ďalšie relevantné informácie

Predkladaná dokumentácia bude podkladom pre vypracovanie programov starostlivosti o vyššie uvedené ÚEV a CHVÚ.

Použitá literatúra:

- POLÁK, P., SAXA, A., (eds.). 2005. Priaznivý stav biotopov a druhov európskeho významu. ŠOP SR, Banská Bystrica, 736 s.
- Prioritný akčný rámec financovania Natura 2000 v Slovenskej republike pre EÚ programové obdobie 2021 - 2027.
- smernica Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín v platnom znení.
- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/EHS o ochrane voľne žijúceho vtáctva v platnom znení.
- STANOVÁ, V., VALACHOVIČ, M., (eds.). 2002. Katalóg Biotopov Slovenska. DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie, Bratislava, 225 pp.
- výnos Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 3/2004-5.1 zo 14. júla 2004, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu v znení neskorších predpisov
- vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 170/2021 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov
- vyhláška MŽP SR č. 25/2008 Z. z. , ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Bukovské vrchy
- zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov
- Zásady starostlivosti o biotopy európskeho významu a biotopy druhov európskeho významu v územiach európskeho významu (ŠOP SR, Banská Bystrica, marec 2022), 192 pp.

8. Spracovávateľ

Dokument vypracovala Správa Národného parku Poloniny so sídlom v Stakčíne. Do prípravy predkladanej ďalšej dokumentácie neboli zapojení vlastníci, správcovia či užívatelia lesných pozemkov, keďže projektové územie predstavuje takmer výlučne územie v správe Správy Národného parku Poloniny so sídlom v Stakčíne. V prípade opatrení plánovaných na pozemkoch, ktoré nie sú v správe Správy NP Poloniny so sídlom v Stakčíne, má na dané opatrenia Správa NP Poloniny v súčasnosti a v čase, v ktorom je opatrenie plánované na realizáciu, písomný súhlas od vlastníkov, resp. užívateľov daných pozemkov.

9. Prílohy

Príloha č. 1: Projektové územie Ďalšej dokumentácie o územia NATURA 2000 v územnej pôsobnosti Správy Národného parku Poloniny - mapa projektového územia v mierke 1:100 000

Príloha č. 2: Zoznam jednotiek priestorového rozdelenia lesa (JPRL) v CHVÚ002 Bukovské vrchy, v ktorých sa bude realizovať opatrenie č. 5 - Prieskum výskytu a sledovanie stavu vybraných druhov vtákov cieľových druhov: bocian čierny - *Ciconia nigra*, orol krikľavý - *Aquila pomarina* a včelár lesný - *Pernis apivorus* (identifikácia JPRL s parcelami katastra nehnuteľností)

Príloha č. 3: Zoznam jednotiek priestorového rozdelenia lesa (JPRL) v SKUEV229 Bukovské vrchy a SKUEV0210 Stinská, v ktorých sa budú realizovať opatrenia č. 1, 2, 5 a 6 (Identifikácia JPRL s parcelami katastra nehnuteľností)

Príloha č. 4: Zoznam ostatných lesných pozemkov (OLP) v územiach NATURA 2000, v ktorých sa budú realizovať opatrenia č. 3, 4, 5 a 6 (Identifikácia OLP s parcelami katastra nehnuteľností)

Príloha č. 5: Identifikácia parciel v projektovom území mimo JPRL pre navrhované Opatrenie č. 6 v CHVÚ Bukovské vrchy a ÚEV Bukovské vrchy pre priamu ochranu biotopov a druhov EV pred zošliapávaním a eróziou a prioritné územie pre zvyšovanie environmentálneho povedomia o sústave Natura 2000

Príloha č. 6: Zoznam parciel určených na výkup v územiach NATURA 2000 v rámci opatrenia č. 7 - Výkup pozemkov pre cieľové druhy: bocian čierny - *Ciconia nigra*, orol krikľavý - *Aquila pomarina* a včelár lesný - *Pernis apivorus* a cieľový biotop: 9130 Bukové a jedľovo - bukové kvetnaté lesy